

De digitale Middeleeuwen: digitale hulpmiddelen in de mediëvistiek

Student: Femke van Hilten
Studentnummer: 3348563

Master scriptie Middeleeuwen en Renaissance Studies aan de Universiteit Utrecht

Scriptie begeleider: dr. Anita Auer
Tweede lezer: dr. Frank Brandsma

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1: Theoretisch kader	4
2: Verantwoording Utrecht Centre for Medieval Studies	8
2.1: Inleiding	8
2.2: Analyse beginsituatie	8
2.3: Wensen inventarisatie	10
2.4: Plan van aanpak	10
2.5: Ontwerpeisen website UCMS	11
2.6: Sociale media	13
2.7: Eindproducten	14
3: Verantwoording Emerging Standards	16
3.1: Inleiding	16
3.2: Aspecten onderzoeksproject	16
3.2.1: Database en TEI	16
3.2.2: Zichtbaarheid Emerging Standards	18
4: Evaluatie	21
4.1: Inleiding	21
4.2: Reflectie Utrecht Centre for Medieval Studies	21
4.2.1: Reflectie wensen inventarisatie	21
4.2.2: Reflectie website UCMS	22
4.2.3: Reflectie sociale media	23
4.3: Reflectie Emerging Standards	23
4.3.1: Reflectie database en TEI	23
4.3.2: Reflectie website Emerging Standards	24
4.4: Conclusie	25
Bibliografie	26
Glossarium	27

Inleiding

Hoewel ik deel uit maak van een generatie die van alle moderne gemakken zoals televisie, computer en internet is voorzien, heb ik besloten mijn studierend leven te richten op een onderwerp dat door veel van mijn generatiegenoten wordt beschouwd als een stoffig en niet-actueel onderwerp: de Middeleeuwen. Vooral geboeid door ridderromans, geschiedenis en middeleeuwse handschriften vraag ik mij af hoe het komt dat er in het digitale tijdperk nauwelijks aandacht besteed wordt aan door de maatschappij voornamelijk “nutteloos” beschouwde studies naar het verleden.

In een wetenschappelijke wereld waar het profileren, valoriseren en populariseren van onderzoek steeds belangrijker wordt, is deze digitale wereld juist zo van belang. Hierbij lijken de studies naar de Middeleeuwen achter te blijven. De mediëvistiek profileert zich online niet optimaal, waardoor het onderwerp onbekend en daardoor waarschijnlijk ook onbemind blijft.

De Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) heeft als een van haar ambities het bevorderen van kennisbenutting.¹ Hierbij is het van belang dat de kennis die voortvloeit uit het wetenschappelijk onderzoek beschikbaar is voor andere wetenschappers of geïnteresseerden. NWO streeft daarbij naar een sterkere verbintenis tussen de maatschappij en de wetenschappelijke wereld om de wederzijdse betrokkenheid en daardoor het gebruik van kennis te vergroten.

Een speerpunt bij deze ambitie is het publiek toegankelijk maken van het wetenschappelijk onderzoek. Door onderzoeksmiddelen, publicaties en onderzoeksgegevens openbaar inzichtelijk (Open Access) te maken is het mogelijk wetenschappelijk onderzoek te verantwoorden, de betrokkenheid te vergroten en ervoor te zorgen dat kennis zich verder ontwikkelt.²

Een toegankelijke manier van Open Access is het gebruik van digitale hulpmiddelen, waaronder het internet. Het online profileren van wetenschappelijk onderzoek leidt tot meer betrokkenheid bij het onderzoek en het delen van kennis. Het is om die reden van belang dat het wetenschappelijke onderzoek naar de Middeleeuwen zich meer verbindt met de moderne wereld en al haar digitale mogelijkheden.

Deze scriptie probeert inzicht te bieden in het gebruik van digitale hulpmiddelen in de mediëvistiek: hoe kunnen facetten van het digitale tijdperk worden toegepast op de mediëvistiek als onderzoeksgebied? Daarbij wordt gekeken in hoeverre dit al wordt toegepast en in welk opzicht dit verbeterd zou moeten worden. Dit onderzoek is gedaan aan de hand van twee casestudies. De eerste casestudy is het Utrecht Centre for Medieval Studies (UCMS), een centrum opgericht om het onderzoek naar de Middeleeuwen aan de Universiteit Utrecht te coördineren en uit te dragen. De tweede casestudy richt zich op Emerging Standards, een klein wetenschappelijk onderzoeksproject.

In hoofdstuk 1 wordt via een theoretisch kader toelichting gegeven op de toepassing en het nut van digitale hulpmiddelen in de mediëvistiek. Hoofdstuk 2 geeft mijn verantwoording voor de

¹ NWO, ‘Ambitie bevorderen van kennisbenutting’ (versie 17 januari 2013) <http://www.nwo.nl/onze-ambities/kennisbenutting> (9 juni 2013).

² Ibidem

toepassing van digitale hulpmiddelen bij het UCMS binnen dit onderzoek. Hoofdstuk 3 biedt een zelfde verantwoording, maar dan voor Emerging Standards. Hierop volgt er een reflectie met de resultaten medio juni 2013 en een conclusie. Omdat binnen beide casestudies de toepassing van sommige digitale hulpmiddelen op moment van schrijven nog in gang is, kan niet voor alle aspecten een definitief resultaat worden gegeven. In dat geval wordt er een omschrijving van de stand van zaken in juni 2013 weergegeven. Tot slot is er een bibliografie van alle literatuur en een glossarium te vinden.

Femke van Hilten

Juni 2013

Hoofdstuk 1: Theoretisch kader

Anno 2013 zijn digitale media niet meer weg te denken in de samenleving. Ook in de wetenschappelijke wereld hebben het internet en haar mogelijkheden zich diep geworteld. Een wereld zonder deze mogelijkheden lijkt ondenkbaar en zou als een middeleeuwse toestand kunnen worden beschouwd. Echter: in tegenstelling tot deze middeleeuwse toestanden zonder digitale middelen is het gebruik hiervan in het onderzoek naar deze periode, de mediëvistiek, niet meer weg te denken.

Al in de jaren negentig van de vorige eeuw werden de mogelijkheden van het internet voor de mediëvistiek onderzocht en besproken. Zo besteedde het tijdschrift *Madoc* in 1996 aandacht aan ‘de mogelijkheden en beperkingen van deze media (e-mail, Internet, World Wide Web, cd-rom enzovoorts), met speciale aandacht voor de toepassingen op het gebied van de Middeleeuwen.’³ Vanaf 1994 werd er vanuit Georgetown University gewerkt aan Labyrinth, een website die een overzicht bood van de tot dan toe bestaande elektronische bronnen voor de mediëvistiek. Via een zoekstelsel kon men toegang krijgen tot databases, literatuur, afbeeldingen en meer.⁴ Labyrinth probeerde tevens een voorbeeld te zijn voor andere vakgebieden: ‘This project not only provides an organizational structure for electronic resources in medieval studies, but also serves as a model for similar, collaborative projects in other fields of study.’⁵ Deze voorbeelden laten zien dat mediëvisten al in een vroeg stadium bezig waren om de mogelijkheden van de digitale wereld te ontdekken en te gebruiken in hun voordeel.

Intussen heeft de digitale wereld grote ontwikkelingen doorgemaakt. Het bestaat niet meer uit alleen e-mail en het World Wide Web, maar heeft zich uitgebreid met onder andere simpel doorzoekbare databases, tekst codering systemen en de sociale media. Deze ontwikkelingen maken steeds meer deel uit van het dagelijkse leven, hoewel niet al deze hulpmiddelen optimaal benut worden binnen de (wetenschappelijke) wereld.

Een voorbeeld hiervan is sociale media. Men associeert hier vaak social network websites zoals Facebook en Hyves mee, maar het omvat meer: ‘Social media refers to activities, practices, and behaviors among communities of people who gather online to share information, knowledge, and opinions using conversational media.’⁶ Het biedt daarnaast aan organisaties de mogelijkheid zichzelf online te profileren om zo meer aandacht voor de desbetreffende organisatie te genereren.⁷

Sociale media valt te onderscheiden in verschillende vormen:

a) Social network sites zoals Facebook, Myspace en Hyves. Deze sites bieden de mogelijkheid persoonlijke webpagina’s aan te maken waarbij connecties kunnen worden aangelegd met vrienden

³ Brandsma, F., ‘de Multimediëvist’, *Madoc* 1 (1996) 108

⁴ M. Irvine en D. Everhart, ‘The Labyrinth: Resources for Medieval Studies’ (versie 2002) http://www8.georgetown.edu/departments/medieval/labyrinth/info_labyrinth/info.html (3 mei 2013).

⁵ Ibidem

⁶ Mohammadian, M. en M. Mohammadreza, ‘Identify the Success Factors of Social Media (Marketing Perspective)’, *International Business and Management* 4 (2012) 58

⁷ Mohammadian, ‘Identify the Success Factors of Social Media’, 58

om zo informatie met elkaar te kunnen uitwisselen.

b) Blogs: een soort online dagboek waarbij mensen of instanties over ideeën, nieuwsfeiten, afbeeldingen en links kunnen schrijven en waarop gereageerd kan worden door derden. Voorbeelden hiervan zijn WordPress, Tumblr en Blogger.

c) Wiki: websites die de mogelijkheid bieden om informatie toe te voegen of te bewerken over elk mogelijk onderwerp, waardoor het als een gemeenschappelijke database of encyclopedie fungeert. De meest bekende wiki is Wikipedia.

d) Microblogs: een combinatie van social network sites met het blog aspect in verkleinde vorm, waarbij kleine hoeveelheden informatie online gepost kunnen worden. Men kan zich abonneren op een microblog om op de hoogte te blijven van deze korte ‘updates’. Een voorbeeld hiervan is Twitter.

e) Content Communities: Websites gericht op specifieke inhoud zoals foto’s en video’s. Als voorbeelden hiervan kunnen Flickr en YouTube genoemd worden.

f) Internet Fora: een website waarbij men kan discussiëren, vaak gericht op een specifieke interesse of onderwerp. Fora bestonden al voordat de term “social media” werd toegepast en liggen ten grondslag van vele vormen van sociale media.

Al deze vormen van sociale media hebben hun eigen voor- en nadelen, maar ze kunnen allen worden ingezet om aandacht te genereren voor een organisatie. Onderzoeker Kietzmann stelt hierover: ‘With this rise in social media, it appears that corporate communication has been democratized. The power has been taken from those in marketing and public relations by the individuals and communities that create, share, and consume blogs, tweets, Facebook entries, movies, pictures, and so forth.’⁸ Het biedt de mogelijkheid een relatie op te bouwen met de beoogde doelgroep, naamsbekendheid te krijgen, publiciteit te genereren en te leren over wat de wensen van de desbetreffende doelgroep zijn om daar beter op te kunnen aan te sluiten.⁹

Sociale media worden door steeds meer bedrijven en instanties toegepast op bovenstaande manier. Toch hebben organisaties zonder winst oogmerk en de wetenschappelijke wereld de weg naar de sociale media nog niet of nauwelijks gevonden.

De ontwikkelingen rond sociale media zijn recent en nog volop in ontwikkeling. Een digitaal hulpmiddel dat al wat langer in omloop is en het wetenschappelijk onderzoek kan dienen, is een tekst codering systeem. Binnen de mediëvistiek is dit vooral van belang bij het maken van goede (elektronische) edities en databases. Er werd al heel vroeg nagedacht over tekst codering systemen, hoewel deze niet goed op elkaar werden afgestemd: ‘Until the 1980’s, every scholar, project, software package, or research group more or less devised its own system or representation which was either structural or typographic in its approach. This of course resulted in a series of proprietary encoding schemes, the functionality of which most often could not transcend the boundaries of the project or

⁸ Kietzmann, J.H. e.a., ‘Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media’. *Business Horizons* 54 (2011) 242

⁹ Mohammadian, ‘Identify the Success Factors of Social Media’, 59

tool it had been created for.’¹⁰ De vraag naar een uitwisselbaar en herbruikbaar systeem werd groot. Uiteindelijk leidde dit tot de Standard Generalized Markup Language (SGML) in 1986. Vlak hierna volgde een reeks methodologische afspraken die op het SGML konden worden toegepast: het Text Encoding Initiative (TEI).¹¹

Hoewel dit initiatief al sinds 1990 bestaat en gebruikt kan worden bij verschillende soorten wetenschappelijke projecten, waaronder binnen de mediëvistiek, is het niet het geval. Het systeem is bij veel onderzoekers onbekend. Dit heeft vooral te maken met het gebrek aan toegankelijk lesmateriaal voor TEI. TEI mist een simpele uitleg voor nieuwkomers bij dit systeem.¹² Om dit probleem op te lossen is er een nieuw initiatief opgestart: TEI by Example. TEI by Example probeert de TEI richtlijnen op een simpelere manier toegankelijk te maken. Projectleider M. Terras verklaart: ‘If we wish to expand the user community and the use of TEI, it is important to provide training, and teaching materials, which foster and build confidence, and demonstrate the use and usefulness of the TEI guidelines.’¹³ Op deze wijze hoopt TEI by Example meer aandacht te genereren voor TEI binnen de wetenschappelijke wereld.

Net als de sociale media is TEI een relatief ‘nieuw’ fenomeen in de wetenschappelijke wereld en binnen de mediëvistiek. Deze scriptie wil illustreren waarom deze digitale hulpmiddelen wel degelijk van belang zijn in het onderzoek naar een periode die juist zo ver weg ligt van deze digitale wereld: de Middeleeuwen.

¹⁰ Vanhoutte, E., ‘An Introduction to the TEI and the TEI consortium’, *Literary and Linguistic Computing* 1 (2004) 10

¹¹ Vanhoutte, ‘An Introduction to the TEI and the TEI consortium’, 10

¹² Terras, M., R. van den Branden en E. Vanhoutte, ‘Teaching TEI: The Need for TEI by Example’, *Literary and Linguistic Computing* 3 (2009) 298

¹³ Terras, ‘Teaching TEI’, 298

2: Verantwoording *Utrecht Centre for Medieval Studies*

2.1 Inleiding

In de lente en zomer van 2012 was ik betrokken als stagiair bij de afdeling Bijzondere Collecties van de Utrechtse Universiteitsbibliotheek. Als een van de taken hadden mijn medestagiairs en ik het onderzoeken van zestiende- en zeventiende-eeuwse boeken op maculatuur uit de Middeleeuwen. Mijn moeder, geënthousiasmeerd door mijn verhalen, wees me op een krantenartikel¹⁴ over een Leidse wetenschapper die samen met Master studenten soortgelijk werk deed in de abdij van Rolduc te Kerkrade. Om hier extra aandacht aan te geven poste hij hun bevindingen op Twitter. Geïnteresseerden konden zo hun onderzoek op de voet volgen. Ook ik besloot het Twitter account van deze wetenschapper, Erik Kwakkel, te volgen.

Na het onderzoek in de abdij van Rolduc bleef Erik Kwakkel Tweets posten met informatie over interessante handschriften, lezingen en andere wetenswaardigheden over zijn vakgebied, waardoor hij in korte tijd een grote schare ‘volgers’ wist te interesseren. Erik Kwakkel gebruikt sociale media als promotiemiddel voor zijn wetenschappelijke onderzoek: ‘Je komt op een podium te staan en hoewel dat podium in het begin nog niet heel groot zal zijn, kun je jouw onderzoek op een gegeven moment aan een groot publiek laten zien. (...) Via lezingen en vakpublicaties bereik je je collega’s, die reeds een interesse in het middeleeuwse boek hebben. Twitter en Facebook zijn uitermate geschikt om juist die andere groep te bereiken, want waarom zou je je beperken tot die ene groep die het toch al mooi vindt?’¹⁵

Geïnspireerd door Kwakkels ideeën over sociale media als hulpmiddel voor de mediëvistiek deed de vraag zich voor in hoeverre dit fenomeen wordt toegepast onder de Utrechtse mediëvisten. Maken zij ook gebruik van sociale media of ander digitale hulpmiddelen om zichzelf en hun onderzoek te profileren? Dit hoofdstuk zal inzicht bieden in hoe de zichtbaarheid van de Utrechtse mediëvisten tot voor kort was, welke stappen er binnen dit afstudeeronderzoek zijn ondernomen om dit te verbeteren en tot welke resultaten dit heeft geleid.

2.2 Analyse beginsituatie

Het Utrecht Centre for Medieval Studies (UCMS) is op 3 februari 2000 opgericht als antwoord op de behoefte van Utrechtse mediëvisten te beschikken over een centrum dat met in achtneming van de verschillende disciplines het onderzoek naar de Middeleeuwen coördineert en naar buiten uitdraagt.¹⁶ Als doel werd geformuleerd: ‘Het centrum zal de externe communicatie en de (inter)nationale aansluiting bevorderen. Het verleent institutionele en organisatorische steun aan onderzoeksinitiatieven. Het UCMS

¹⁴ KleinJan, G., ‘Speuren naar afval in de bieb’, Trouw, 3 april 2012

¹⁵ Webredactie Geesteswetenschappen Universiteit Leiden, ‘Door te twitteren plaats je je onderzoek op een podium’ (versie 25 maart 2013)

<http://hum.leidenuniv.nl/medewerkers/actueel/twitter-erik-kwakkel.html> (13 mei 2013).

¹⁶ Concept UCMS, 2000

laat de Utrechtse mediëvisten met één stem spreken.’

In 2000 ging het UCMS van start met een bestuur waarin Utrechtse wetenschappers uit de verschillende disciplines vertegenwoordigd waren, een website waar geïnteresseerden vanuit binnen- en buitenland informatie over onderzoeksprojecten en evenementen konden vinden en een elektronische nieuwsbrief. Het UCMS had daarmee in 2000 de middelen om zich te ontwikkelen tot een informatief onderzoek voor Utrechtse mediëvistiek.

Begin 2013 is er helaas weinig terug te vinden van het bestaan van het UCMS. Er bestaat een UCMS pagina bij het Virtueel Kennis Centrum (VKC)¹⁷ systeem van de Universiteitsbibliotheek. Het VKC biedt mogelijkheden tot het plaatsen van nieuwsberichten in blog vorm waar op gereageerd kan worden. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor een weergave van aankomende evenementen en onderzoeksprojecten en een overzicht van het onderwijsaanbod, aansluitend op het desbetreffende vakgebied. In de basis biedt het VKC daarmee voldoende mogelijkheden om een instituut als het UCMS goed te kunnen profileren.

Helaas is het systeem van het VKC niet erg toegankelijk. Men dient zich aan te melden alvorens iets te kunnen plaatsen. Bovendien heeft het VKC van het UCMS een lange URL en is het bestaan van deze pagina maar op weinig plekken te vinden. Dit resulteert in lege informatie pagina’s, een evenementen kalender met evenementen van jaren geleden en een blog die maar twee nieuwsberichten bevat. Het VKC sluit hiermee niet aan bij de in 2000 geformuleerde doelstellingen van het UCMS.

Naast het hebben van een VKC bestaat er sinds het begin van 2012 ook een UCMS Facebook pagina. Begin 2013 had de pagina slechts enkele posts en 56 ‘likes’, het aantal mensen dat de pagina volgt. Ook hier kan geconcludeerd worden dat het UCMS een medium als Facebook niet optimaal benut om meer aandacht te geven aan de Utrechtse mediëvistiek.

Lezingen, conferenties en andere UCMS gerelateerde evenementen kunnen zoals eerder genoemd op het VKC worden geplaatst. Omdat het VKC in dat opzicht niet goed bijgehouden wordt, is er geen eenduidige plaats waar UCMS gerelateerde evenementen te vinden zijn. Wanneer men de tijd neemt goed te zoeken kunnen er via mediëvistiek websites uit binnen- en buitenland en de website van de Universiteit Utrecht verschillende evenementen per maand worden gevonden. Dit is echter niet praktisch en werkt alleen als iemand weet op welke websites hij of zij moet kijken om tot dit resultaat te komen.

Kortom, aan het begin van 2013 voldoet de UCMS al lang niet meer aan de in 2000 geformuleerde doelstellingen. Hoewel er in Utrecht veel wetenschappelijk onderzoek gedaan wordt binnen verschillende disciplines van de mediëvistiek en er talloze activiteiten plaatsvinden is dit niet zichtbaar voor de buitenwereld. Het dient daarom tot aanbeveling dat er door middel van verschillende digitale hulpmiddelen wordt gewerkt aan de zichtbaarheid van de Utrechtse mediëvistiek en het UCMS.

¹⁷ Een VKC is ‘een combinatie van een online werkomgeving en een online bibliotheek met informatie over een bepaald vakgebied.’ Via website Universiteitsbibliotheek Utrecht <http://www.uu.nl/university/library/nl/informatie/Pages/VKC.aspx?refer=/university/library/NL/informatie/VKC>

2.3 Wensen inventarisatie

Het UCMS is steeds meer op de achtergrond verdwenen en de mediëvisten van verschillende vakgebieden hebben veelal geen idee wat er gaande is bij hun collega's aan kleinschalig wetenschappelijk onderzoek, onderwijs en evenementen. De eerste stap naar meer zichtbaarheid voor het UCMS is door te beginnen bij de kern van het UCMS: de mediëvisten zelf. Om die reden is er besloten tot een inventarisatie gesprek met alle mediëvisten verbonden aan de Universiteit Utrecht. Deze gesprekken moeten inzicht bieden in de bezigheden en specifieke interesses van de mediëvisten om zo concreter te kunnen werken aan de zichtbaarheid van het UCMS.

De gesprekken zijn toegespitst op drie verschillende aspecten:

- Wetenschappelijk onderzoek, met name projecten die niet vermeldt staan op bij het Onderzoeksinstituut voor Geschiedenis en Cultuur van de Universiteit Utrecht.
- Onderwijsmogelijkheden die niet in Osiris staan vermeldt, maar wel zinvol zijn om aan (aankomende) studenten te laten weten.
- Ideeën over het UCMS en de zichtbaarheid hiervan.

Aan de hand van deze gesprekken is duidelijk geworden dat er veel gaande is onder de mediëvisten. Zo blijkt uit meerdere gesprekken dat er talrijke onderwijsmogelijkheden voor studenten bestaan die niet altijd bekend zijn en dat de behoefte bestaat om weer één onderzoeksgroep te zijn. Waar ten tijde van de oprichting van het UCMS dit gemeenschappelijke gevoel wel bestond, is men momenteel meer op het eigen vakgebied gericht. Sommige mediëvisten kennen elkaar zelfs niet. Veel medewerkers zijn om die reden verheugd dat het UCMS weer nieuw leven ingeblazen krijgt.

Daarnaast besteden steeds meer universitaire onderzoeksgroepen mediëvistiek aandacht aan het zichtbaar zijn. Zo heeft onder andere de Universiteit van Amsterdam sinds het najaar van 2012 een eigen website voor het Center for Medieval Studies Amsterdam. Het belang van ondermeer een website voor het UCMS wordt onderschreven.

Er is echter ook een kanttekening. Men vraagt zich af of de nieuwe versie van het UCMS wel actief zal blijven, waar dat eerder niet is gelukt. Het is daarom van belang dat na het afronden van dit project een toegewijd team bij het UCMS betrokken zal worden. Dit zorgt ervoor dat het UCMS een actief instituut zal blijven.

Desondanks deze kanttekening is de behoefte naar meer eenheid onder de mediëvisten uit verschillende vakgebieden groot. Het is daardoor van zodanig belang dat het op zijn minst de moeite waard is te proberen het UCMS nieuw leven in te blazen en de Utrechtse mediëvistiek meer zichtbaar te maken voor elkaar en de buitenwereld.

2.4 Plan van aanpak

Nu duidelijk is geworden dat er behoefte bestaat aan een functionerend UCMS, is de (online) zichtbaarheid hiervan vergroten de eerste stap. Een goed functionerende website is daarbij van groot

belang. Aan het begin van dit project is eerst bekeken of het opnieuw gebruiken van het VKC tot de mogelijkheden behoorde. Toen bleek dat er, behalve het UCMS ook geen andere onderzoeksgroepen waren die gebruik maken van het VKC en het systeem weinig mogelijkheden biedt tot een aantrekkelijke uitstraling, is besloten tot het maken van een nieuwe website.

Behalve het maken van een nieuwe website is het ook van belang om gebruik te maken van nieuwe digitale hulpmiddelen, zoals sociale media. Facebook en Twitter zijn vrijwel niet meer weg te denken in het dagelijkse leven en bieden een mogelijkheid veel geïnteresseerden te bereiken. Daarnaast bestaat er voor het UCMS al een (weinig onderhouden) Facebook pagina, waardoor het heropstarten hiervan vergemakkelijkt is. Wanneer de website voltooid is, zal er ook een Twitter account worden aangemaakt, welke gekoppeld zal worden aan deze nieuwe website.

Omdat een deel van de mediëvistiek zich richt op de studie naar handschriften, zal er vanuit het UCMS ook aandacht worden besteed aan de Bijzondere Collecties van de Universiteitsbibliotheek Utrecht. Op de nieuwe website van het UCMS en via de sociale media zullen bijzondere middeleeuwse handschriften worden uitgelicht om ook dit aspect zichtbaarder te maken. De medewerkers bij Bijzondere Collecties hebben een eigen webpagina¹⁸ met blog over handschriften, maar weinig tijd dit goed onder de aandacht te brengen. Door deze blogs en bijzondere handschriften via onder andere de sociale media te uit te lichten wordt er door het UCMS meer aandacht gegenereerd voor handschriftenkunde binnen de Utrechtse mediëvistiek.

Een van de onderdelen van de website zal een evenementen pagina worden waardoor het voor belangstellenden, maar ook voor Utrechtse mediëvisten zelf duidelijk wordt, wanneer en waar er lezingen zijn. Hopelijk vergroot dit het aantal aanwezigen op een dergelijk evenement, maar zorgt het ook voor meer onderlinge samenhang.

2.5 Ontwerpeisen website UCMS

Alvorens er een website voor het UCMS kan worden opgestart dienen er enkele keuzes te worden gemaakt. Ligt de focus van de nieuwe website, zoals voorheen bij het VKC, bij wetenschappelijk onderzoek? Of richt het zich op een bredere doelgroep waarbij onderwijs en overige activiteiten ook van belang zijn? Wordt de site Nederlandstalig, Engelstalig of beiden?

Na overleg met de betrokken mediëvisten wordt besloten tot een website die zich op meerdere doelgroepen richt: wetenschappers van de Universiteit Utrecht en daarbuiten, (aankomende) studenten en overig geïnteresseerden. Dit houdt in dat de website een breder spectrum aan informatie zal bieden en zich niet alleen meer op het wetenschappelijk onderzoek binnen de Utrechtse mediëvistiek zal richten. Om tegemoet te komen aan deze bredere doelgroep, wordt de website tweetalig.

De website zal vooralsnog vier hoofdonderdelen hebben:

- Het wetenschappelijk onderzoek: informatie over de verschillende gesubsidieerde onderzoeksprojecten,

¹⁸ Te bereiken via <http://bc.library.uu.nl/>

kleinere onderzoeksprojecten en de Utrechtse mediëvisten zelf.

- Het onderwijsaanbod aan de Universiteit Utrecht op het gebied van mediëvistiek, met verwijzingen naar de studiekiezers- en opleidingswebsite van de UU en uitgelichte informatie over kleinschalige onderwijsprojecten die niet via het UU cursusaanbod te vinden zijn.

- Een nieuwspagina in blog vorm, waar nieuwswaardige feiten uit bovenstaande aspecten worden uitgelicht, evenals evenementen en andere wetenswaardigheden die betrekking hebben op het UCMS. Omdat dit onderdeel in een blog vorm wordt gegoten, biedt het de mogelijkheid voor website bezoekers om op deze berichten te reageren.

- Een evenementenpagina, waar alle evenementen met datum en informatie worden weergegeven. Behalve deze vier hoofdonderdelen zal de nieuwe website ook plek bieden voor integratie van sociale media en het doorverwijzen hiervan, afbeeldingen, UCMS publicaties en gerelateerde organisaties.

Naast de inhoud van de website is ook de uitstraling zeer relevant voor het ontwikkelen van een website. Een kale website waarbij minimaal is nagedacht over het design spreekt weinig tot de verbeelding: 'Design creates visual logic and seeks an optimal balance between visual sensation and graphic information. Without the visual impact of shape, color, and contrast, pages are graphically uninteresting and will not motivate the viewer.'¹⁹ De samenhang tussen inhoud en uitstraling is zeer belangrijk.

Tijdens de verschillende gesprekken over de nieuwe UCMS website komen ook enkele ontwerpeisen op het gebied van visuele uitstraling naar voren. Een levendige website wordt geprefereerd boven een statische website. De homepage moet een interactieve pagina worden die verschillende elementen zal herbergen, in plaats van veel informatie in de vorm van tekst. Hierbij kan gedacht worden aan een korte introductie, integratie van sociale media en een kort overzicht van de eerste drie aankomende evenementen. Door deze verschillende elementen een kleine plaats op de homepage te geven, wordt de diversiteit en activiteit van het UCMS direct duidelijk.

Omdat het UCMS verschillende vakgebieden omvat, zou de website idealiter deze vakgebieden op een grafische manier weergeven, om bezoekers een indruk te geven van de diversiteit van het UCMS. Een wisselende slide-show op de homepage waarbij bijvoorbeeld het onderzoek naar middeleeuwse kunstgeschiedenis, handschriftenkunde en letterkunde worden benadrukt zou aan deze wens tegemoet komen.

In de gesprekken is tevens besloten gebruik te maken van Wordpress, een website waarna het aanmaken van een account mogelijk is op een simpele manier een website met blog op te bouwen. Het systeem is toegankelijk en daardoor door iedereen zonder moeite bij te houden. De Universiteit Utrecht biedt ook de mogelijkheid een website op hun server te hosten, met behulp van een Wordpress account. De UU hanteert echter wel huisstijlregels voor websites die onder hun beheer vallen, waardoor het zaak is de ontwerpeisen van het UCMS op de universitaire huisstijlregels af te stemmen. Zo zijn de kleuren

¹⁹ P. Lynch en D. Horton, 'Web Style Guide: Basic Design Principles for Creating Web Sites', hoofdstuk 7: Page Design (versie 3e editie, 2011) <http://webstyleguide.com/wsg3/7-page-design/index.html> (28 mei 2013).

voornamelijk in een kleurenpalet van blauw en wit en zijn er regels voor ondermeer het lettertype, lettergroottes en het logo van de UU.²⁰ Zolang aan deze eisen voldaan wordt, is er verder wel speelruimte om de website naar eigen smaak in te richten.

Met Inachtneming van deze regels is gezocht naar een Wordpress template dat tevens voldeed aan de ontwerpeisen van het UCMS. Uiteindelijk is de keuze gevallen op het template Light of Peace.²¹ Dit is een interactief Wordpress template dat de mogelijkheid biedt tot een homepage bestaande uit verschillende elementen, een slide-show optie en verschillende opmaak varianten voor de pagina's. Tevens is het in een blauwe variant beschikbaar, waardoor het voldoet aan de huisstijl regels van de UU. Het template biedt daarmee een goede aansluiting op alle ontwerpeisen, zowel op het gebied van inhoud als op het gebied van uitstraling.

2.6 Sociale Media

Naast een nieuwe website is besloten gebruik te maken van sociale media voor het UCMS. Zoals al eerder genoemd, bestond er al een Facebook pagina²², opgericht in januari 2012. Begin januari 2013 had de pagina 55 'likes' en had enkele berichten geplaatst, verspreid over het jaar 2012. Het gebrek aan een actieve pagina is eerder een nadeel dan een voordeel ter promotie van het UCMS: 'Creating a profile and then abandoning it will create only minimal exposure for the organization, and it could turn off potential supporters if they witness inactivity on the site.'²³ Het is van belang dat er regelmatig updates worden geplaatst op Facebook. Hoe meer activiteit er plaats vindt op een pagina, hoe meer aandacht er is voor hetgeen de pagina promoot.²⁴

Zolang de nieuwe website van het UCMS nog niet af is, wordt Facebook gebruikt als een vervangende site waar al het nieuws aangaande het UCMS op wordt geplaatst. Dit zorgt voor genoeg informatie om de pagina wekelijks van updates te voorzien. Hierdoor heeft de pagina medio mei 2013 al 190 likes en is er meer aandacht voor de berichten die geplaatst worden. Wanneer de nieuwe website af is en actief wordt gebruikt, zal Facebook gebruikt worden om meer bezoekers naar de website te leiden en als aanvullend medium op de website worden toegepast.

Elke Facebook pagina kan voorzien worden van een header die naar eigen smaak aan te passen valt. Door een header te gebruiken die duidelijk maakt waarvoor de pagina is, krijgt deze pagina een

²⁰ Universiteit Utrecht, 'Algemene voorwaarden Wordpresssites' (versie November 2012) http://www.uu.nl/SiteCollectionDocuments/GW/GW_Medewerkers/Communicatie/Algemene-voorwaarden-Wordpresssites.pdf (28 mei 2013).

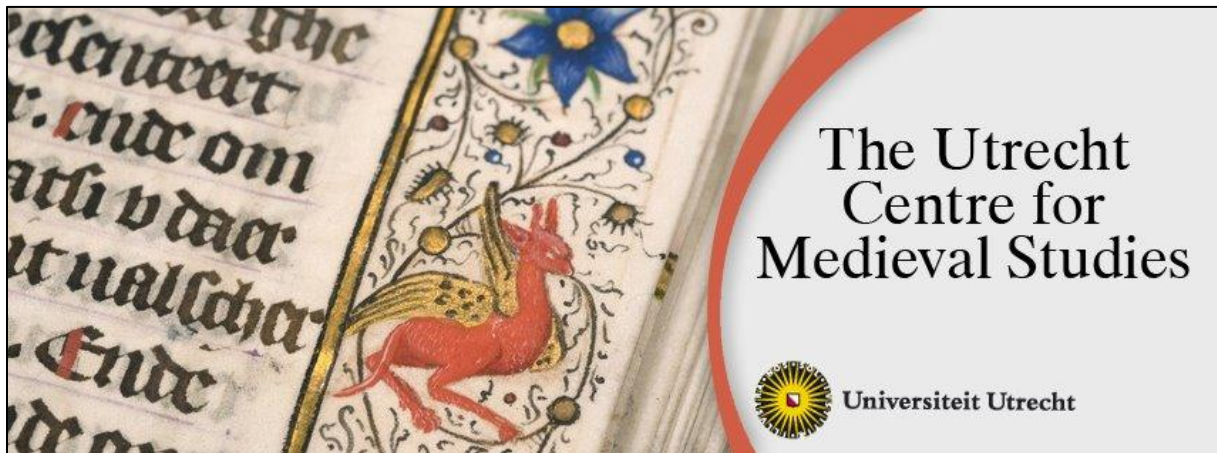
²¹ Te bereiken via <http://themeforest.net/item/light-of-peace-wordpress-template/120416>

²² Te bereiken via <https://www.facebook.com/pages/The-Utrecht-Centre-for-Medieval-Studies/294633353926427>

²³ Waters, R.D. e.a., 'Engaging stakeholders through social networking: How nonprofit organizations are using Facebook', *Public Relations Review* 2 (2009) 105

²⁴ Johansson, M., *Social Media and Brand Awareness: A Case Study in the Fast Moving Consumer Goods Sector* (Scriptie Marketing, Lulea University, Sweden 2010) 10

professionelere uitstraling. De UCMS pagina had geen header, waardoor het een ietwat kale uitstraling gaf. Om meer uitstraling aan de pagina te geven is er een header gemaakt.

Afbeelding 1: header voor de facebookpagina van het UCMS

Deze header heeft behalve de titel en het universiteitslogo ook een afbeelding van handschrift. Gekozen is voor een Middelnederlands handschrift met daarin een Utrechts draakje, waaruit subtiel de verwantschap met Utrecht, en daarmee het UCMS blijkt.

Naast het gebruik van Facebook zal in een later stadium ook Twitter worden toegevoegd, wanneer de website van het UCMS online is. Twitter biedt de mogelijkheid korte nieuwsberichten naar een grote groep volgers te sturen, waardoor er bijvoorbeeld aandacht gegenereerd kan worden wanneer er nieuwe informatie aan de website is toegevoegd. Twitter en Facebook zullen ook worden gebruikt voor het online zichtbaar maken van bijzondere middeleeuwse handschriften uit de Bijzondere Collecties van de Universiteitsbibliotheek Utrecht.

De sociale media zullen daarmee een bijdrage leveren aan de zichtbaarheid van de verschillende aspecten van de Utrechtse mediëvistiek, in samenhang met de nieuwe website.

2.7 Eindproducten

Bovengenoemde plannen zullen leiden tot verschillende eindproducten:

- Een nieuwe website voor het UCMS waaruit de diversiteit van de Utrechtse mediëvisten zal blijken en er informatie geboden wordt over het wetenschappelijk onderzoek en onderwijsaanbod op het gebied van de Middeleeuwen aan de Universiteit Utrecht.
- Een actieve Facebook en Twitter pagina om meer publiciteit te genereren voor het UCMS en de bijbehorende website, meer naamsbekendheid te creëren en zo een goede relatie op te bouwen met de beoogde doelgroep
- Een samenwerking met de Bijzondere Collecties van de Universiteitsbibliotheek Utrecht via de nieuwe UCMS website en de sociale media om aandacht te geven aan de bijzondere middeleeuwse handschriften en de studie hiernaar.

Deze eindproducten zorgen er hopelijk voor dat meer mensen kennis hebben van het bestaan van

het UCMS, waardoor er meer aandacht is voor de mediëvistiek in Utrecht en al haar bijbehorende facetten en mogelijkheden.

3: Verantwoording *Emerging Standards*

3.1 Inleiding

Ten grondslag aan deze scriptie ligt een afstudeerstage bij het wetenschappelijke onderzoeksproject *Emerging Standards: Urbanisation and the Development of Standard English, c. 1400 – 1700*. Dit project probeert in kaart te brengen hoe het standaard Engels zich heeft ontwikkeld met specifieke aandacht voor de invloed van internationale handel, werkmigratie en de handel in boeken met betrekking tot deze ontwikkeling. Geschreven materiaal uit de periode 1400 – 1700 uit vier belangrijke regionale plaatsen waar geletterdheid en de productie van teksten hoogtij vierde wordt geanalyseerd. De betreffende plaatsen zijn Bristol (zuid-westen), Coventry (mid-westen), Norwich (oosten) en York (noorden). De resultaten uit deze analyses worden verwerkt in een elektronische database en zullen worden vergeleken met resultaten uit dergelijk onderzoek naar de ontwikkeling van het Engels in Londen. De uitkomsten hiervan dienen meer licht te werpen op de ontwikkeling van het standaard Engels tussen 1400 en 1700.

Taken binnen dit specifieke afstudeerproject zijn ondermeer het transcriberen van het verzamelde materiaal, het nakijken van 19^e eeuwse transcripties, het eigen maken van het TEI systeem om zo een bijdrage te kunnen leveren aan de elektronische database en het meedenken over promotie van dit project in de vorm van een website en eventuele sociale media.

Omdat *Emerging Standards* als wetenschappelijk onderzoeksproject de opgedane kennis wil delen met de buitenwereld en inzicht wil bieden in waar het ten tijde van het onderzoek mee bezig is is de toepassing van digitale hulpmiddelen cruciaal. In dit hoofdstuk zal om die reden worden bekeken hoe digitale hulpmiddelen kunnen worden toegepast in een specifiek wetenschappelijk onderzoeksproject dat (deels) betrekking heeft op de Middeleeuwen.

3.2 Aspecten onderzoeksproject

Een onderzoeksproject als *Emerging Standards* bestaat uit verschillende aspecten. Enkele van deze aspecten hebben ook te maken met de toepassing van digitale hulpmiddelen. Deze zullen in de komende paragrafen nader worden toegelicht.

3.2.1 Database en TEI

Emerging Standards heeft als doel de resultaten van het onderzoek te verwerken in een elektronische database. Deze database moet andere onderzoekers de mogelijkheid bieden het materiaal zelf in te zien. Per geschreven werk zal een foto, een transcriptie en achtergrond informatie over onder andere de plaats van herkomst en eventuele auteur worden opgenomen. Op die manier richt de database zich op historische taalkunde, socio-economische geschiedenis en tekstuele geschiedenis.

Alvorens een database te creëren moeten er keuzes worden gemaakt over hoe deze er dient uit te zien en op welk systeem dit wordt ontwikkeld. In eerste instantie zou er een nieuw systeem worden

gebouwd waarop de database ontwikkeld zou worden. Als voorbeeld hiervoor dienden andere project databases, zoals het Middle English Grammar Corpus²⁵.

```
<County: Norfolk>
<Code: L0150a>
<MS reference: London, Public Record Office C 47/44/315>
<Text: Ordinance>

*JN YE HONur OF GOD AND OF HIS MODUR~ *MARIE AND OF SEI#NT *JOHAN BAPTIST A+BROTHERHED IS BE-GUNNE THIS IS THE
ORDI#NANCE OF THE GILDE . THAT THE *ALDERMAN AND THE BEDEL . AN BRETHREN AN SISTREN OF THE GILDE . XLIJ COMYN
AT THE SECOND BELLE OF THE FURST EUESONG OF SEINT *JOHAN THE *BAPTIST AND A CANDEL BERYNG A-FORN HEM
BRENNYNG TO THE CHERCHE OF SEINT *JOHAN . AND THAT EUery GILDE BROTHER AND SISTUR BE AT THE FURST EUESONG
AND AT THE MESSE OF SEINT *JOHAN . AND AT THE SECOND EUESONG VP THE PEI#N OF A POUNDE OF WAX . TO THE
LYGHT OF SEINT *JOHAN . IF HE BE THRE MYLE ABOUT AND THE ALDERMAN SAL OFFREN A PANY AT THE MESSE AND
ICH BROTHER AND SISTRE A FARTHYNG I#N THE WORCHIP OF SEI#NT *JOHAN AND ICH <ill><3-4 words></ill>
GIFFEN A FARTHYNG IN THE WORCHIP OF SEI#NT *JOHAN *AND ALSO AT THE DED DAY OF A BROTHER OR SISTRE ECHE#?>
BROTHER AN SISTRE SAL zEUEM A MESSE PENY A OFFREN A FARTHYNG AND zEUEM A FARTHYNG TO PORE MEN
Pur HIS SOULE AND IF ANY BROTHER OR SISTRE FALL AT MESCHIEF . HE SAL HAUEN GILDE HOUREDAY A FARTHYNG
AND ON <ill><1 word></ill> A HALPENY BE zEIRE WILLE THAT HE HIS AT MESCHIEF *AND IF ANY BROTHREN OR SISTREN BE
DED A MILE A-BOUTE . THE BRETHREN AND SISTREN SUL BEN AT PLACEBO AND DIRIGE AN AT MASSE OF PEINE
OF A POUNDE OF WAX .
*THYS GILDE WAS BE-GONNE IN THE zERE OF THE REGNE OF THE KYNG *EDWARD <ct> <sup>THE</sup> SECOUNDE THE FIRST
zERE .
```

Afbeelding 2: voorbeeldweergave van een tekst verwerkt in het Middle English Grammar Corpus project

In deze oriënterende fase is gebleken dat het simpeler is gebruik te maken van een al bestaand programma in plaats van het ontwikkelen van een nieuw eigen systeem. Hierop maakte het project kennis met een tekst coderings systeem: Text Encoding Initiative (TEI). Omdat TEI beschouwd wordt als een uitwisselbaar standaard programma voor edities en andere tekstuele databases, leent dit zich goed voor Emerging Standards. Het is bruikbaar door en voor verschillende onderzoekers en biedt daardoor de mogelijkheid de opgedane kennis te delen met wetenschappers en andere onderzoekers.

Om TEI te kunnen gebruiken dient het onderzoeksteam eerst kennis te maken met het coderen van tekst via Extensible Markup Language (XML), het systeem dat ten grondslag ligt aan TEI. XML biedt de mogelijkheid via elementen structuur aan te brengen in platte tekst zodat computers en mensen makkelijk informatie kunnen herkennen uit deze tekst. Voor de Emerging Standards database moeten er keuzes worden gemaakt welke informatie uit een tekst door XML in TEI wel of niet wordt benadrukt. In principe kan elk informatiedeeltje, zoals onder andere personen, functies, plaatsnamen, regio's en titels, worden aangegeven in TEI. Echter, niet al deze informatie is relevant voor het project. Om die reden wordt er een afweging gemaakt welke informatie wel en niet specifiek wordt aangegeven in TEI. Een voorbeeld van informatie die wel wordt weergegeven is plaatsnamen van plaatsen van belang in dit project.

Naast het duiden van informatie moet er ook besloten worden hoe de transcripties worden weergegeven. Lijken zij qua opmaak zo dicht mogelijk op de oorspronkelijke tekst, of wordt er uitgegaan van een simpelere weergave? Omdat de database zich vooral richt op taalkundige studies, wordt besloten dat een simpelere weergave volstaat. Tevens wordt er een beslissing gevormd over speciale karakters in het Engels, zoals thorn (þ, Þ), eth (ð, Ð) en yogh (ȝ, Ȟ). Omdat niet alle zoeksystemen deze karakters herkennen, zou het mogelijkserwijs de voorkeur genieten om deze tekens

²⁵ Te bereiken via <http://www.uis.no/research-and-phd-studies/research-areas/history-languages-and-literature/the-middle-english-scribal-texts-programme/meg-c/>

om te zetten in standaard karakters. Vanwege het feit dat de uiteindelijke database beschikbaar zal worden gemaakt voor ander wetenschappelijk onderzoek dat zich mogelijk richt op de toepassing van deze karakters en omdat ze nu eenmaal deel uitmaken van het Engels en de ontwikkeling hiervan, wordt toch besloten deze speciale karakters te handhaven.

```

<p>York Record Office</p></sourceDesc>
</fileDesc>
<profileDesc>
  <handNotes>
    <handNote>unknown</handNote>
  </handNotes>
</profileDesc>
</teiHeader>
<facsimile>
  <graphic url="CIMG0863-4"/>
</facsimile>
<text>
  <body>
    <head rend="align(center)">Marshalles and Smythez</head>
    <p>Memorandum pat þe xiiij day of <abbr>dece<expan>ꝑ</expan><abbr>ber</abbr> þe yere of oure lorde ml CCCcxliij in the counseil<lb/>
    Chamber of þe Citee of york þe fore William Bowes maire of þe same Citee by þe<lb/>
    ful assent and consent of þe craftes of Marsshalles and Smythes of this Citee of york and <lb/>
    suburbes of þe same thies ordenauncez vndre writen wer made and graunted tobe kept<lb/>
    for euere more That is to say pat al the lightes and torches pat langes to both the saide<lb/>
    Craftes as wele in þe Mynster as in othere places fro nowe furth be made at þe costes<lb/>
    and expenses of both þe said craftes and spended to þe vse of eithere of paym as wele<lb/>
    in the procession vpon corpus Christi day as at beriall of euery man and of þaire wifes<lb/>
    pat er or shalbe of þe said craftes<lb/>
    <lb/> Item it is ordaned that the pageant of both þe saide craftes fro nowe furth in þe play<lb/>
    of corpus Christi be joyntly broght furth at þe costes of bothe þe said craftes and pat euery<lb/>
    man of þe said craftes shalbe preuy to þe receytes and expenses of al money þat shal be<lb/>
    receuyed to þe said pageantes as wele pageant siluer as other And þat þe pageant <lb/>
    Maisters of both the said cranes shal make þaine rakenyng and gife accompt euere yere fro<lb/>
    nowe furth vpon Sononday next before Missomerday vpayn of iij s. es. to be payed <lb/>
    þat oon half to þe chaumbre and þat other halfe to þe said Crafte <lb/>
    <lb/> Item þat euery maister of þe saide craftes shal com to sent William Chapell vpon <lb/>
    Ouse brigg euery yere to þaine devyne seruice of Seint Loy vpon þe morn after Missomer<lb/>
    day þat is to say to þe first euensang and to messe vpon þe morn and kepe it dere <lb/>
    haliday and com to þaine mete al togeder upayn of vj d. to be payed to þe said<lb/>
    craftes bot if he haue a resonable excusasion And also þat euery man of þe said<lb/>
    craftes shal com to messe at the said chapell euery yere vpon þe morn after seint<lb/>
    Andrewe day<lb/>
    <lb/>
  </body>
</text>

```

Afbeelding 3: Voorbeeldweergave van een tekst verwerkt in het Emerging Standards project

Deze besluiten vormen een goede basis om het materiaal te verwerken in een TEI database en de onderzoeksresultaten van Emerging Standards aan een breder publiek te kunnen presenteren. Momenteel wordt er hard gewerkt aan deze database, die hopelijk in 2015 of 2016 online zal zijn. Wanneer de database online toegankelijk is, zal deze ook door wetenschappers voor andere onderzoeksprojecten te gebruiken zijn. Het systeem valt onder het NWO criterium Open Access en zorgt ervoor dat de bij Emerging Standards opgedane kennis gedeeld en verder ontwikkeld kan worden.

3.2.2 Zichtbaarheid Emerging Standards

Omdat de database niet direct voltooid is, maar Emerging Standards wel geïnteresseerden op de hoogte wil houden, moet er worden nagedacht over hoe het onderzoeksproject online zichtbaar gemaakt kan worden.

Ten eerste worden hier de verschillende mogelijkheden voor bekeken. Het project start met een simpele Wordpress website via de Wordpress server. De mogelijkheden betreffende lay-out en pagina indeling zijn helaas beperkt. Om die reden wordt besloten om Wordpress te installeren op een

eigen server. De mogelijkheden zijn dan om dit via een Universiteit Utrecht server te doen of om zelf serverruimte te kopen. Uiteindelijk wordt voor de laatste mogelijkheid gekozen.

In overleg met de hoofdonderzoeker van het project wordt allereerst besloten welke uitstraling de website moet hebben. De header moet samenhang hebben met het project en visueel aantrekkelijk zijn. Er wordt gekozen voor het gebruik van een vroegmoderne plattegrond van York.

Afbeelding 4: header van de Emerging Standards website

Om de website goed te laten aansluiten bij de header wordt gekozen voor een kleurenpalet van donkergroen, donkerrood en wittinten die ook terug te vinden zijn in de plattegrond.

De informatie op de website moet op een overzichtelijke manier worden gepresenteerd. Hiervoor wordt besloten tot een menubalk.

Afbeelding 5: menubalk van de Emerging Standards website

Via de menubalk is er toegang tot de volgende pagina's:

- About: deze pagina is de 'homepage', de pagina waarop de bezoekers van de website als eerste belanden. De pagina heet de bezoekers welkom en geeft een korte beschrijving van het project. Wanneer mensen meer informatie willen, kunnen ze onder het tabblad 'About' een subpagina 'Project Description' vinden met meer informatie

Afbeelding 6: detail van de subpagina 'Project Description' binnen de menubalk

- Project Description: deze subpagina valt onder de pagina 'About' en geeft uitgebreide informatie over het project.

- News: een pagina waarop in korte nieuwsberichten inzicht wordt geboden in waar het project op dat moment mee bezig is. In deze pagina zit een blog functie ingebouwd, waardoor er voor bezoekers de mogelijkheid bestaat om op de berichten te reageren en mee te denken.

- Team: via deze pagina is er de mogelijkheid door te klikken naar verschillende subpagina's over de projectleden. Elk projectlid heeft zijn of haar eigen pagina.

- Project Activities: wederom een pagina die leidt naar subpagina's: 'Past Events' en 'Future Events', welke beide inzicht bieden in activiteiten, evenementen en andere aangelegenheden waar het project bij betrokken of aanwezig is of is geweest.
- Project Results: deze pagina geeft een overzicht van alle publicaties en andere resultaten die uit het project zijn voortgekomen.
- Related projects & links: op deze pagina is te vinden met welke andere projecten wordt samengewerkt of projecten die een overeenkomstige factor met het project heeft.
- Gallery: een pagina met een ingebouwde webgalerij waar foto's te bekijken zijn. Deze foto's zijn onder andere gemaakt tijdens de verschillende archiefbezoeken die gedaan zijn om materiaal te verzamelen voor het onderzoek. Het geeft daarnaast een indruk waar het project mee bezig is en wie de projectleden zijn, waardoor het project toegankelijkheid en openheid uitstraalt.
- Contact: op deze pagina zijn contactgegevens van het project te vinden voor een ieder die in contact wil komen.

Deze pagina's maken samen een complete website die onderzoeksmiddelen en resultaten presenteert om zo kennis te kunnen delen met andere wetenschappers en geïnteresseerden. Daarnaast biedt de nieuwspagina met blog functie de mogelijkheid de dialoog aan te gaan met geïnteresseerden waardoor betrokkenheid tussen de maatschappij en het project ontstaat.

Evenals bij het UCMS is er bij Emerging Standards nagedacht over de toepassing van sociale media. Behalve de blog functie op de website is er bekeken of andere sociale media, zoals Facebook en Twitter, een bijdrage konden leveren aan de zichtbaarheid van Emerging Standards. Omdat Emerging Standards een klein onderzoeksproject is met relatief gezien minder geïnteresseerden is besloten dat Facebook en Twitter weinig toegevoegde waarde zouden hebben. Gezien Emerging Standards als onderzoeksproject verbonden is aan de Universiteit Utrecht, bestaat de mogelijkheid belangrijke nieuwsfeiten uit te lichten via het UCMS, zoals dit voor andere UU gerelateerde mediëvistiek onderzoeksprojecten ook wordt gedaan.

4. Evaluatie

4.1 inleiding

Voor zowel het Utrecht Centre for Medieval Studies als Emerging Standards zijn er binnen dit onderzoek op verschillende manieren digitale hulpmiddelen toegepast. In dit hoofdstuk wordt bekeken hoe digitale hulpmiddelen zijn toegepast en wat de resultaten hiervan zijn. Het hoofdstuk is onderverdeeld in verschillende paragrafen. In paragraaf 4.2 zal een reflectie worden gegeven op de door mij ondernomen stappen en taken in dit onderzoek bij het Utrecht Centre for Medieval Studies. Daarnaast zullen de resultaten van deze ondernomen stappen worden weergegeven. Paragraaf 4.3 biedt een weergave in de ondernomen stappen en resultaten bij Emerging Standards. Voor beide casestudies geldt dat in sommige gevallen de stappen nog in ontwikkeling zijn waardoor er nog geen definitieve resultaten kunnen worden gegeven. In die gevallen zal er een status update van de situatie in juni 2013 worden weergegeven. In paragraaf 4.4 zal het hoofdstuk worden afgesloten met een conclusie over toepassing van digitale hulpmiddelen in de mediëvistiek aan de hand van de in deze scriptie beschreven casestudies.

4.2 Reflectie Utrecht Centre for Medieval Studies

	Ondernomen stap	Korte omschrijving
4.2.1	Wensen inventarisatie	Via gesprekken met betrokken personen inventariseren wat de wensen zijn voor het UCMS
4.2.2	Website	Het bepalen van doelgroep, inhoud en uitstraling van de website en deze bouwen
4.2.3	Sociale media	Het (her)opstarten van verschillende sociale media ter promotie van het UCMS

4.2.1 Reflectie Wensen inventarisatie

Om een duidelijk beeld te krijgen van de wensen van de Utrechtse mediëvisten is er besloten tot korte gesprekken waarin geïnformeerd wordt naar ideeën over het UCMS, de toekomstige website en waar iedereen zoal mee bezig is. Om deze gesprekken te voeren is er van te voren een lijst met vragen opgesteld. Deze vragen focussen eerst op het onderzoek en interessegebied waar de mediëvist mee bezig is. Omdat de medewerkerprofielen²⁶ vaak geen compleet beeld geven, moeten deze gesprekken deze informatie beter in kaart brengen.

In eerste instantie was er het idee om op de nieuwe UCMS website nieuwe profielen aan te maken waarbij deze nieuwe informatie ook verwerkt zou worden. Na enkele gesprekken met de

²⁶ Te bereiken via <http://www.uu.nl/hum/staff/search?afdelingid=59>

mediëvisten blijkt dat het zinvoller is de profielen te integreren in de nieuwe website. Het is in dat geval van belang dat de profielen goed bijgehouden worden. Door hier zo nu en dan een herinnering voor te sturen, blijft de informatie up-to-date.

Het tweede gedeelte van de vragen richt zich op het onderwijs dat gegeven wordt door de desbetreffende mediëvist. Omdat het merendeel van de informatie terug te vinden is via de medewerkerprofielen, draait het hier vooral om kleine projecten en tutorials waar studenten zich bij kunnen aansluiten. Vaak is informatie over deze projecten niet of nauwelijks te vinden via de cursuskrant of Osiris.

Als laatste wordt er geïnformeerd naar ideeën voor het UCMS in het algemeen en specifieker de nieuwe website. Op deze wijze ontstaat er een compleet beeld over waarmee de mediëvisten bezig zijn, zowel op het gebied van wetenschappelijk onderzoek als onderwijs. Tevens bieden de gesprekken een houvast op te bepalen waar het UCMS naar toe moet en welke informatie wel of niet zinvol moet zijn op de website.

In februari 2013 is begonnen met deze gesprekken en mijn verwachting was dit relatief snel te kunnen afhandelen. Dit bleek in de praktijk lastiger dan gedacht. Hoewel de gesprekken zelf hooguit een half uur duren, is het lastig deze in te plannen. Dit heeft in eerste instantie te maken met de overvolle agenda's van de mediëvisten, maar ook voor mij was het soms lastig te combineren met andere onderwijsverplichtingen en vergaderingen. In juni 2013 zijn nog steeds niet alle gesprekken gevoerd, maar het is de bedoeling dit af te maken.

Desondanks blijkt uit de gesprekken die tot juni 2013 wel zijn gevoerd dat er een unaniem gevoel bestaat dat men het als prettig ervaart dat het UCMS nieuw leven ingeblazen krijgt. Mijn verwachting is dat dit bij de mediëvisten waar nog geen gesprekken mee zijn gevoerd niet anders is.

4.2.2 Reflectie Website

Na bekeken te hebben of het UCMS profiel op het VKC verbeterd kon worden, is er toch snel besloten te kiezen voor een nieuwe website. Uit een mediëvisten vergadering bleek dat er een medewerker bij geschiedenis met mij wilde meedenken over de invulling van de website. Dit heb ik als prettig ervaren, om zo nu en dan ruggespraak te hebben over mijn ideeën en andersom. Samen hebben we nagedacht over de opmaak van de website en welke informatie hierin verwerkt zou moeten worden.

Daarna moest er gekeken worden of er zelf een server ruimte zou worden aangevraagd of dat de website verbonden zou worden aan de Universiteit Utrecht. Omdat het UCMS staat voor de mediëvisten verbonden aan de Universiteit Utrecht leek mij de tweede optie de voorkeur genieten. Een website die verbonden is aan de Universiteit oogt professioneler en maakt de banden direct duidelijk. Op dat moment zijn er gesprekken aangevraagd met het Webbeheer van de universiteit. Mocht de uitkomst hiervan negatief zijn, kon er altijd nog een eigen server ruimte worden overwogen.

De gesprekken met Webbeheer waren voor mij in eerste instantie een lichte teleurstelling. Het aanbod van Wordpress templates bij de Universiteit Utrecht zijn weinig aantrekkelijk en het leek erop

dat hier ook weinig aan te veranderen viel. Men deelde onze mening over het aanbod in eerste instantie niet, maar besloot wel toe te stemmen in een compromis. Hierbij was er de mogelijkheid dat ik een template mocht aanleveren dat zou voldoen aan de belangrijkste huisstijl eisen van de universiteit, maar verder redelijk naar eigen inzicht kon worden ingevuld. In mei 2013 heb ik het voorstel gedaan tot het Wordpress template Light of Peace dat vooralsnog goedgekeurd is door webbeheer. In juni 2013 wordt door de IT specialisten van de universiteit bekeken of het template ook werkt met de door de universiteit gebruikte plug-ins voor Wordpress websites. Zodra dit goed gekeurd is, zal er worden begonnen met het maken en online plaatsen van de website. De verwachting is dat dit in de zomer van 2013 afgerond zal zijn.

4.2.3 Reflectie Sociale media

Omdat het UCMS al een bestaand Facebook profiel had, is in februari 2013 direct begonnen met het actief gebruiken van deze pagina. De pagina had tot dan toe 55 volgers. Door een aantrekkelijkere header aan de pagina toe te voegen en actief berichten te plaatsen is het aantal volgers meer dan verdrievoudigd in juni 2013.

Zodra de nieuwe UCMS website af is, zal Facebook worden gebruikt als medium om meer aandacht te genereren voor de website en de activiteiten van het UCMS. Het is dan ook de bedoeling om een Twitter account op te starten en deze voor hetzelfde doel te gaan gebruiken.

4.3 Reflectie Emerging Standards

	Ondernomen stap	Korte omschrijving
4.3.1	Database en TEI	Het eigen maken van tekst coderen via TEI en meedenken in beslissingen over de database
4.3.2	Website	Het bepalen van uitstraling en meedenken over de inhoud van de website en deze bouwen

4.3.1 Reflectie Database en TEI

De werkzaamheden bij deze ondernomen stap zijn gemaakt in teamverband. De besluiten die in deze ondernomen stap zijn genomen, zijn om die reden ook in teamverband gemaakt.

Voor het aanleggen van de database moest het coderingssysteem TEI aangeleerd worden. Dit proces vond plaats in teamverband. Het team is begonnen met uitleg over XML en coderen. Vervolgens is er aan de hand van test documenten zoals verordeningen en brieven, geoefend met het coderen. Uit deze oefeningen bleken er problemen te ontstaan, die door het team in goed overleg opgelost dienden te worden. Zo zijn er besluiten genomen over welke aspecten van een tekst via het coderen moeten worden aangegeven in een tekst en welke niet. In sommige gevallen blijkt door de oefeningen door 'trial and error' ook wel of niet handig is. Door deze oefeningen en besprekingen

ervan is er door één van de teamleden een handleiding gemaakt die zal helpen bij het coderen van al het materiaal van het project en het opzetten van de uiteindelijke database.

Het team blijkt bij deze besprekingen vrijwel altijd op één lijn te zitten, maar ook open te staan voor discussie wanneer dit niet zo is. Ieder teamlid wordt serieus genomen en dit maakt het samenwerken binnen het team tot een aangenaam proces. Er is wel verschil te merken in achtergrond. Ik heb als enige geen taalkundige achtergrond en heb in dat opzicht soms andere ideeën over de weergave van een handschrift in de database dan de rest. Omdat de database bij Emerging Standards voornamelijk een taalkundig doel heeft, blijft dat de leidraad voor de opzet ervan. Desondanks worden mijn argumenten wel in overweging meegenomen en dat ervaar ik als prettig aan de samenwerking bij dit project.

Het coderen van het onderzoeksmateriaal en het aanleggen van de database is medio juni 2013 nog in volle gang. De besluitvorming over de inhoud van het coderen zijn genomen, waardoor het team zich nu volledig richt op het coderen van de teksten.

4.3.2 Reflectie Website

Het maken van de website voor Emerging Standards is een taak die voornamelijk alleen mij betrof. Eerst is er met de hoofdonderzoeker overleg geweest over de opmaak van de website en de inhoud van de website. Zo is er besloten welke kopjes er moesten komen in het menu en in welke volgorde deze moesten staan. Daarnaast is er grofweg besproken hoe de opmaak moest worden en welke kleuren er ongeveer gebruikt dienden te worden.

Vervolgens heb ik gewerkt aan het bouwen van de website. Uit het overleg kwam het idee naar voren om oude plattegronden van de vier belangrijke plaatsen te gebruiken in de header. Uiteindelijk bleek het lastig om alle vier de steden te gebruiken en heb ik gekozen een plattegrond van York te gebruiken, omdat deze kaart in groot formaat beschikbaar is. De kleuren van de website heb ik afgestemd op de kleuren van de plattegrond, zodat het een mooi geheel zou vormen.

Ik heb het gevoel gekregen dat er door het team volledig vertrouwd werd op mijn kennis van het bouwen van websites. Ik heb dit als prettig ervaren, maar hierdoor lag er ook een zekere druk op. Ik had nog geen ervaring in het bouwen van een website voor wetenschappelijke doeleinden en was onzeker of ik de verwachtingen wel waar kon maken. Uiteindelijk is gebleken dat mijn vaardigheden voldoende waren om te voldoen aan de verwachtingen.

Na het ontwerp te hebben afgerond, heb ik deze ter goedkeuring gestuurd naar de hoofdonderzoeker. Zij bleek enthousiast over het ontwerp, waardoor het online is gezet. Vervolgens is er door het team gewerkt aan teksten om de website mee te vullen en is de website op 17 mei 2013 gelanceerd. De website trok direct bekijks en wordt in juni 2013 nog steeds dagelijks bekeken. Door geregeld berichten te plaatsen op de nieuwsblog, zal de website hopelijk website bezoekers blijven genereren en inzicht bieden in welke kennis voortkomt uit het onderzoeksproject Emerging Standards.

4.4. Conclusie

Het in deze scriptie beschreven onderzoek heeft getracht te bekijken in hoeverre facetten van het digitale tijdperk kunnen worden toegepast op de mediëvistiek als onderzoeksgebied. Hierbij is de ambitie ‘bevorderen van kennisbenutting’ van het NWO in acht genomen.

Een van de speerpunten binnen deze ambitie is het delen van de uit wetenschappelijk onderzoek voortgekomen kennis. Het maken van een database bij Emerging Standards leidt tot een overzichtelijke presentatie van de resultaten die voortgekomen zijn uit het onderzoek en bieden tevens de mogelijkheid voor andere onderzoekers om op deze resultaten voort te borduren. Omdat de database zo opgesteld wordt dat andere onderzoekers in staat zijn de informatie opnieuw te gebruiken of aan te passen aan hun eigen onderzoek, voldoet de database tevens aan het kenmerk open access. Op deze wijze biedt een digitaal hulpmiddel de mogelijkheid voort te borduren op opgedane kennis.

Een ander speerpunt van het NWO is het vergroten van de betrokkenheid van wetenschap. Door het gebruiken van websites en toepassen van sociale media kan men op de hoogte worden gehouden van ontwikkelingen in de wetenschap. Dit kan in het geval van een specifiek wetenschappelijk onderzoeksproject zoals Emerging Standards, maar ook bij een breder georiënteerd instituut zoals het Utrecht Centre for Medieval Studies. Via een blog of sociale media is er bovendien de mogelijkheden om te reageren op berichten of vragen te stellen. Zo ontstaat er interactie tussen de geïnteresseerden en het onderzoek en wordt er inzicht geboden in waar het onderzoek zich mee bezig houdt. Hierdoor wordt de betrokkenheid vergroot.

Een ander aspect van websites en sociale media is het vergroten van zichtbaarheid. Het Facebook profiel van het UCMS heeft tijdens dit onderzoek meer volgers, waardoor er meer aandacht is voor hetgeen waar het UCMS zich mee bezig houdt. De website van het UCMS zal hier hoogstwaarschijnlijk ook een grote bijdrage aan leveren. De website van Emerging Standards genereert eveneens aandacht voor het project en maakt het daardoor zichtbaar voor de buitenwereld.

Digitale hulpmiddelen kunnen op verschillende manieren worden toegepast, waardoor zij een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan het wetenschappelijke onderzoek. Daarnaast zijn ze een waardevol middel om te voldoen aan de ambitie ‘bevorderen van kennisbenutting’ van het NWO. Deze scriptie heeft geprobeerd inzicht te bieden in hoe deze digitale hulpmiddelen een bijdrage kunnen leveren binnen de mediëvistiek. Het illustreert daarmee het nut van de toepassing van deze middelen voor het verspreiden van kennis, vergroten van betrokkenheid en het zichtbaarder maken van het onderzoek. Daardoor zorgen ze ervoor dat wetenschappelijke studies naar verloren tijden zoals de Middeleeuwen weer tot het heden kunnen gaan behoren.

Bibliografie

- Brandsma, F., 'de Multimediëvist', *Madoc* 1 (1996) 108-111.
- M. Irvine en D. Everhart, 'The Labyrinth: Resources for Medieval Studies' (versie 2002)
http://www8.georgetown.edu/departments/medieval/labyrinth/info_labyrinth/info.html (3 mei 2013).
- Johansson, M., *Social Media and Brand Awareness: A Case Study in the Fast Moving Consumer Goods Sector* (Scriptie Marketing, Lulea University, Sweden 2010).
- Kietzmann, J.H. e.a., 'Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media'. *Business Horizons* 54 (2011) 241-251.
- KleinJan, G., 'Speuren naar afval in de bieb', *Trouw*, 3 april 2012.
- P. Lynch en D. Horton, 'Web Style Guide: Basic Design Principles for Creating Web Sites' (versie 3e editie 2011)
<http://webstyleguide.com/> (28 mei 2013).
- NWO, 'Ambitie bevorderen van kennisbenutting' (versie 17 januari 2013)
<http://www.nwo.nl/onze-ambities/kennisbenutting> (9 juni 2013).
- Mohammadian, M. en M. Mohammadreza, 'Identify the Success Factors of Social Media (Marketing Perspective)', *International Business and Management* 4 (2012) 58-66.
- Terras, M., R. van den Branden en E. Vanhoutte, 'Teaching TEI: The Need for TEI by Example', *Literary and Linguistic Computing* 3 (2009) 297- 306.
- Universiteit Leiden, 'Door te twitteren plaats je je onderzoek op een podium' (versie 25 maart 2013)
<http://hum.leidenuniv.nl/medewerkers/actueel/twitter-erik-kwakkel.html> (13 mei 2013).
- Universiteit Utrecht, 'Algemene voorwaarden Wordpresssites' (versie November 2012)
http://www.uu.nl/SiteCollectionDocuments/GW/GW_Medewerkers/Communicatie/Algemene-voorwaarden-Wordpresssites.pdf (28 mei 2013).
- Universiteitsbibliotheek Utrecht, 'Virtuele Kennis Centra'
<http://www.uu.nl/university/library/nl/informatie/Pages/VKC.aspx?refer=/university/library/NL/informatie/VKC> (13 mei 2013).
- Utrecht Centre for Medieval Studies, Concept UCMS (versie 8 februari 2000).
- Vanhoutte, E., 'An Introduction to the TEI and the TEI consortium', *Literary and Linguistic Computing* 1 (2004) 9-16.
- Waters, R.D. e.a., 'Engaging stakeholders through social networking: How nonprofit organizations are using Facebook', *Public Relations Review* 2 (2009) 102-106.

Glossarium

Blog	Een blog is een online vorm van een dagboek of nieuwssite waarop berichten kunnen worden geplaatst waarop anderen kunnen reageren. Berichten verschijnen in een omgekeerd chronologische volgorde.
Database	Een digitaal opgeslagen archief.
Header	Een bestand, veelal bestaand uit tekst en een afbeelding dat bovenaan een pagina of document wordt weergegeven.
Likes	Facebook term, het aantal likes staat gelijk aan het aantal mensen dat de pagina volgt en daarmee op “like” (“vind ik leuk”) heeft geklikt.
Open Access	Het gratis beschikbaar maken van informatie en de verspreiding hiervan.
Sociale Media	Verzamelnaam voor online platformen waarbij gebruikers de inhoud verzorgen en met elkaar kunnen communiceren. Voorbeelden zijn Facebook, Wikipedia, Youtube en blogs.
Template	Een voor website systemen zoals Wordpress gemaakte vorm van opmaak van de pagina's.
Volgers	Term voor sociale media zoals Twitter. Het aantal volgers zijn het aantal mensen die bijvoorbeeld een Twitter pagina volgen, zich er op hebben geabonneerd.
XML	Extensible Markup Language, een digitale presentatie van tekst waarin gegevens van de tekst op een gestructureerde manier kunnen worden meegegeven. Tekst via XML kan door zowel mensen als computers gelezen worden.